

FOLKHÖGSKOLE- VETERANEN

Nr 5 december 2024

För en allmän medborgerlig bildning

Filosofi. Romantiken

sid 8 - 9

Kåseriet. Två folkhögskoleelever

sid 7

Urbana funderingar. Del två

sid 10 - 11

Kultur. Göran Palm-stipendiet

sid 12

Jul på folkhögskola

Stensunds folkhögskola i vinterskrud inför det årliga julfrandet

Folkbildningsutredningen

Politik. I juni överlämnade utredaren Christer Nylander sitt betänkande - "Folkbildningsutredningen" - till regeringen. Vi har i ett flertal artiklar, och även under de träffar som ägt rum i Veteranföreningens regi, diskuterat innehållet och förslagen i utredningen.

Vid ett tillfälle hade vi även förmånen att få träffa utredaren personligen.

Därefter har utredningen på sedvanligt sätt, gått ut på remiss till diverse berörda instanser.

I detta numret kommenteras dels vad våra allierade, RIO och OFI, lägger tyngdpunkten på i sina remissvar, dels återger vi i helhet den "spontanremiss", som Veteranföreningen lämnat på förslagen i betänkandet.

Sid. 2 och 4-5

Folkhögskoleforum

Folkhögskola. Bildning och Samhällsbetydelse var temat för årets Folkhögskoleforum.

Det avhålls sedan några år tillbaka i

november, och Veteranföreningen var självklart representerad.

Våra representanter återger sina intryck från några utvalda programpunkter under dagen.

Sid 6 - 7

God Jul önskar redaktionen

Redaktionen önskar läsarna av Folkhögskoleveteranen en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

Vi ser fram mot ett händelserikt 2025, med föreningens årsmöte, en trolig folkbildningsproposition, nedslag i kultur, litteratur, filosofi, dagsaktuellt och naturligtvis en del historiska inslag.

Väl mött i spalterna 2025!

Veteranträffar

Internt. Under hösten har det genomförts två Veteranträffar, en i den västsvenska sektionen, på S:ta Elisabeths folkhögskola i Göteborg, och en på Skeppsholmens folkhögskola i Stockholm.

Båda träffarna hade som huvudinslag diskussioner om innehållet och förslagen i Folkbildningsutredningen.

Vi refererar i det här numret från träffen på S:ta Elisabeths folkhögskola i Göteborg, där det även bjöds på en inblick i den indiska folkhögskolan *Jagriti Viharas* historia och dess starka band till svensk folkhögskola. Sid 3

2024 – ett speciellt år för folkhögskolan

Signild Håkansson

Under året har jag haft tillfälle att i några olika sammanhang berätta om folkhögskolan och dess utveckling genom åren. Jag har då framhållit det unika sifferparet **156** och **156**. Det är ju nämligen både det antal folkhögskolor som är verksamma just nu och det antal år som förflutit sedan de första folkhögskolorna etablerades i Skåne och Östergötland 1868.

Jag brukar också påpeka att folkhögskolorna därefter spred sig över hela landet och att det fanns 29 stycken vid sekelskiftet år 1900, från Skurup i söder till Tornedalen i norr. Det märkvärdiga är ju att samtliga av dessa är fortfarande verksamma 2024.

Man kan därmed konstatera att folkhögskolan är en livskraftig skolform som vuxit i jämn takt sedan dess första tid. Men hur blir det framöver? Nästa år kommer vi faktiskt att ha 155 folkhögskolor i stället för 156.

Hur kan det komma sig? Vi hade ju 155 folkhögskolor redan vid 150-årsjubileet för sju år sedan och sedan dess har ju både Paideia, Mimi och Södra folkhögskolan tillkommit.

En folkhögskola, Interkulturella folkhögskolan (tidigare Agnesberg), har förlorat sitt statsbidrag och upphört. Det har dessutom varit två sammanslagningar.

För ett par år sedan upphörde Bergslagens folkhögskola (tidigare Skinnskatteberg) som egen skola och gick samman med Västerås. Och vid det kommande årsskiftet upphör Södra Stockholms folkhögskola som går samman med Skarpnäck.

Kan det bli så att de tuffa ekonomiska villkoren kommer att leda till att vi får färre men större folkhögskolor genom just sammanslagningar? Vi har också en folkhögskola som måste återbetala en stor summa av statsbidraget på grund av felaktigheter i redovisningen och det återstår att se om den kommer att klara sig.

Det är länge sedan en folkhögskola gick i konkurs, men det kanske vi tvingas att se mer av framöver.

Men den riktigt stora frågan under året har varit vad **folkbildningsutredningen** skall leda till. Veteranföreningen har uppmärksammat detta under året.

I våras medverkade utredaren Christer Nylander vid vår veteranträff på Skeppsholmen. Det var intressant att höra om hans arbete med utredningen, men han kunde inte ge så tydliga besked just då.

Men i juni kom utredningens betänkande **Bildning, utbildning och delaktighet** och i september gick den på remiss. Veteranföreningen hörde inte till de officiella remissinstanserna, men styrelsen beslutade att vi ändå

skulle skicka in ett remissvar. Vi har precis fastställt det och ni kan ta del av svaret i det här numret.

Under hösten var utredningen huvudtemat vid två veteranträffar. I oktober sågs vi på S:ta Elisabet i Göteborg och diskuterade de olika förslagen med skolans rektor Marcin och med Magnus från Västra Götalands bildningsförbund.

I november träffades vi på Skeppsholmen igen och där medverkade Olle från RIO, Annica från OFI och Benton från Sveriges lärare Folkhögskola. Jag har också haft möjlighet att följa några webinarier anordnade av Sveriges folkhögskolor och har haft kontakt med Skånes folkhögskolor.

I de här samtalen märker man en viss lättnad över att innehållet i betänkandet i stort sett går i rätt riktning. Alla tycker det är positivt att utredaren förstår en modell med fortsatt självförvaltning. Det är helt nödvändigt att folkhögskolan kan få behålla sin självständighet.

Det finns förstås också en del som man ifrågasätter. Det viktigaste gäller att en stärkt demokrati inte finns med i mål eller delmål. De olika delmålen och indikatorerna på måluppfyllelse som föreslås bygger för mycket på kvantitativa mått.

Det finns också en viss oro över att ökad kontroll och krav på utvärderingsunderlag ska innebära ökad administration. I de stora linjerna finns en betydande enighet mellan folkhögskolornas organisationer vilket kommer att avspeglas i de olika remissvaren, även om man delvis betonar olika frågeställningar.

I veteranföreningen kommer vi förstås att följa vad som händer med utredningen efter att remisstiden gått ut nu i december. Kommer det att bli någon proposition och vad kommer den i så fall att föreslå?

Det är dags för vårt årsmöte under våren och vi hoppas förstås att få träffa många av er där eller på andra samlingar. Hör gärna av er till styrelsen med idéer om aktiviteter som kan vara intresse för våra medlemmar.

Gott nytt år! Vi ses 2025.

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

Medlemsblad för
Folkhögskolans Veteranförening

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 5 • ÅRGÅNG 24 • December 2024

Redaktionskommitté

Per-Ola Jansson (Ansvarig utgivare)
braxnaspoj@gmail.com

Tommy Fogelberg (layout)
tommy.fogelberg@telia.com

Urban Lundin
urbanlundin1946@gmail.com

Föreningens postadress

Folkhögskolans Veteranförening

Signild Håkansson
signildhakansson@gmail.com
Folkungagatan 12B 703 42 Örebro

Kassör

Lisa Strömfelt lisa.stromfelt@gmail.com
Kobbleslätten 10 A 070-550 37 59*
436 37 Askim

Medlemskap

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 250 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Foto, omslagsbild: Tommy Fogelberg

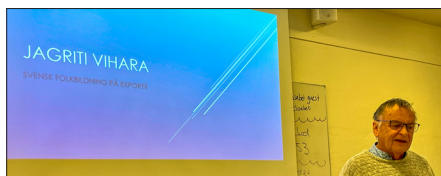
Indisk folkhögskola och folkbildningsutredningen

Text: Birgitta Tingdal, Foto: Ingemar Nordieng

Folkbildningsutredningen och den indiska folkhögskolan Jagriti Vihara stod på dagordningen när Veteranföreningens västsvenska sektion höll höstmöte i oktober.

S:ta Elisabets Folkhögskola i centrala Göteborg var värdskola som flera gånger tidigare. Praktiskt med tanke på närheten till stationen men önskemål hade kommit för ny mötesplats som omväxling.

- Ja, men då undersöker vi möjligheterna med Angered nästa gång, sammanfattade Ingemar Nordieng efter diskussionen om skola.

Studiecirklar blir framgångsrik skola

Per Nordqvist, ordförande i Jagriti Viharas Vänner berättade om den långa resan från 1970-talet när den karismatiske Jaya S Uphaday , inspirerad av Gandhi och Grundtvig, först besökte Sverige, till uppbyggnaden av folkhögskolan Jagriti Vihara – Uppvaknandets plats - i nordöstra Indien.

Skolan har expanderat under åren från att först anordna studiecirklar i demokrati och egenvärde till ett större skolområde med alfabetiseringskurser, yrkesutbildningar, en flickskola med mera.

Det stora intresset från 20-talet stödjande folkhögskolor och generösa SIDA-bidrag har tyvärr dalat med åren och skolan får nu till största delen förlita sig till egna tillgångar. - Skolan har gott rykte i området och många familjer vill skicka sina barn dit och även bidra ekonomiskt så vi får hoppas att ekonomin löser sig, konstaterade Per.

Lyckligtvis kan vår vänförening fortfarande bidra till viss del. Vi skulle välkomna fler medlemmar som vill stötta den framgångsrika och viktiga verksamheten.

Mötet fick anledning att fundera över det minskade intresset från folkhögskolorna. Varför har det tidigare självklara solidaritetstänkandet svalnat? Tidsandan har kanske ändrat sig? Har Ukraina fångat intresset? Kanske folk tänker mer på sig själva

än på omvärlden nu för tiden? Så lät några av funderingarna i en böljande diskussion

Demokratibegreppet efterlyses

Sigrid Håkansson hade inbjudits för att berätta om nya Folkbildningsutredningen som ligger på remiss till början av december.

Till sin hjälp hade hon Marcin Szklarski , rektor på S:ta Elisabet och Magnus Linder från Bildningsförbundet i Västra Götaland.

Magnus var positivt överraskad av utredningens effekt.

- Den har vänt intresset och synen på folkbildningen, konstaterade han.

Tidigare har diskussionen handlat mycket om fusk inom studieförbundet men nu har diskussionen mer kommit att handla om folkbildningens viktiga position för bildning och utbildning.

Marcin var nöjd över hur folkbildningen presenteras i utredningen.

- Folkbildningens betydelse lyfts fram föredömligt. Att man talar om att fokusera på mål i stället för att betona syfte kan vara ok. Vissa skrivningar kan dock tyda på att vi skulle förvandlas till en yrkesskola light och det måste vi förstås protestera mot.

Veteranföreningen är inte en remissinstans men ska ändå skicka in en spontanremiss till utredningen.

- Vi vill betona att man tydligare bör påtala folkbildningens demokratiska

Marcin Szklarski, Signild Håkansson Magnus Linder

betydelse. Den sidan har tonats ner för mycket i utredningen. Likaså är det viktigt att indikatorerna vid utvärderingen av skolornas verksamheter formuleras av kompetenta utvärderare, betonade Signild.

Att utredningen föreslår en extern revision av verksamheten tror hon snarast kan förstärka folkhögskolornas ställning.

- Och det är positivt att man föreslår att Folkbildningsrådet blir kvar och att skolformen alltså fortfarande får en bibehållen självförvaltning , underströk hon.

Mötets 15-tal medlemmar från Bona, Kävesta, Fristad, Helsjön, Ljungskile, Sundsgården med mera underströk liksom diskussionspanelen också starkt behovet att betona och förstärka folkbildningen demokratiska betydelse.

I december skickar alltså styrelsen in sin spontanremiss.

- En mycket bra veteranträff, konstaterade veteranen Nils Zandhers, 95 år, från Nordiska Folkhögskolan.

En ny träff planeras till våren där planeringsgruppen undersöker några olika skolor för träffen.

Är din skola med? Köp nu till förmånspris!

Nya Folkhögskoleminnen

En antologi med 22 berättelser om 30 skolor och om utvecklingen från 90-talet och framåt.

Endast 160 kr!

Utgiven av Folkhögskolans Veteranförening

Beställ på info@marieborg.org eller 011-21 96 11

Veteranförningens remissvar på Folkbildningsutredningen

Folkhögskolans veteranförning är en ideell förening för dem som tidigare varit anställda eller förtroendevalda inom folkhögskolan. Föreningen följer folkhögskolans utveckling och deltar i debatten.

I vårt remissvar utgår vi främst från ett folkhögskoleperspektiv och våra synpunkter bygger på en mångårig erfarenhet från området.

12.3 Utredningens förslag på mål och målstruktur

Utredningen föreslår att nuvarande mål och syften ersätts med ett nytt mål och nya delmål. Vi avstyrker delvis förslaget, då vi anser att några centrala delar utelämnas.

De nuvarande syftena är starkt förankrade inom folkhögskolorna och de återfinns endast till en del i det nya förslaget.

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken

Den nuvarande betoningen av att folkbildningen ska stärka demokratin saknas. Vi förslår därför att stärkt demokrati infogas i målet.

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

De föreslagna delmålen inleds i tre fall med ordet fler. Det är för folkhögskolornas del fullt möjligt att ta emot fler deltagare om medel tillförs för detta.

Inom nuvarande ekonomiska ramar är det annars problematiskt, eftersom skolorna i så fall skulle behöva genomföra kortare kurser eller satsa på deltagare som inte behöver så mycket stöd.

Vi anser också att *livslångt lärande* och minskade utbildningsklyftor ska finnas med i delmålen.

12.3.4 Förslag på nytt syfte med statsbidraget till folkbildningen

Vi tillstyrker utredningens förslag att statsbidraget ska säkerställa finansiering av en infrastruktur för folkbildning i hela landet.

I en utbildningsform som är avgiftsfri för deltagarna är finansiering genom offentligt stöd helt avgörande, både från staten och från regionerna. Många folkhögskolor är idag ekonomiskt pressade genom att statsbidragen inte följt med kostnadsutvecklingen. Konsekvenserna av detta

måste uppmärksammas.

Inte minst bör internatfolkhögskolornas situation belysas.

13 Indikatorer för uppföljning av folkbildningen

Eftersom delmålen i föregående avsnitt huvudsakligen uttrycks kvantitativt blir också de föreslagna indikatorerna kvantitativa och uttrycks helt som antal och andelar.

En del av indikatorerna är inte förenliga med folkhögskolans uppdrag. Exempelvis anges andel nybörjare som en indikator. Det skulle innebära att kort studietid gynnar en sådan indikator. Tvärtom bör det vara viktigt att deltagare får studera den tid som behövs.

Andel som breddat sina kunskaper uttrycks i om man bytt ämnesinriktning under de senaste tre åren. Då bortses exempelvis att allmän kurs är en ämnesinriktning, men i sig mycket bred.

När det gäller indikatorer för deltagande i kulturinriktad verksamhet saknas folkhögskolan helt.

Exemplen visar att relevanta indikatorer på måluppfyllelse måste utarbetas i nära samarbete mellan utvärderande organisation/myndighet, Folkbildningsrådet och företrädare för verksamheten.

Vi instämmer i utredarens uppfattning att ren statistik över deltagare och kurstyper måste kompletteras med deltagarnas egen uppfattning om vad studierna betytt, vilket för närvarande avspeglas i Folkhögskoleenkäten (Sveriges folkhögskolor).

14 Modell för styrning och fördelning av statens bidrag till folkbildningen

14.3 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

Folkhögskolans veteranförning tillstyrker utredningens förslag att självförvaltningen bibehålls och att Folkbildningsrådet är bäst lämpat att ansvara för statsbidragsfördelning och den löpande uppföljningen och kontrollen samt för övriga frågor som är av vikt för folkhögskolan.

Skäl för detta:

- Självförvaltningsmodellen är den som bäst garanterar att folkbildningen fortsatt ska vara fri och frivillig och att armlängds avstånd ska gälla beträffande statlig styrning. För folkhögskolan har autonomi alltid varit nödvändig för att kunna utforma verksamheten utifrån de behov som finns i samhället och hos deltagarna.
- Studieförbund och folkhögskolor kan hanteras i samma organisation utan att viktig kompetens går förlorad.
- Folkbildningsrådet står nära verksamheten vilket innebär att kunskapen om området är betydande.
- Utredningen har inte funnit något myndighetsalternativ, som kan hantera hela folkbildningen samtidigt som man har erfarenhet av att arbeta med utbildningsverksamhet.

Utredningen behandlar inte på ett tydligt sätt den del av Folkbildningsrådets ansvar som rör folkhögskolan som utbildningsform.

Eftersom folkhögskolestudier både är berättigade till studiestöd och kan ge behörighet till högre studier har Folkbildningsrådet en hel del kontakter med Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Universitets- och högskolerådet (UHR).

Andra myndigheter vars verksamhet berör folkhögskolan är Myndigheten för Yrkehögskolan (MYH), Socialstyrelsen (SISUS) och Arbetsförmedlingen. Ytterligare ett område som fått allt större vikt är frågor gällande studeranderätt.

Sammantaget behövs en omfattande kunskap om folkhögskolan som utbildningsform samlad hos den organisation eller myndighet som ansvarar för statsbidragsfördelningen. Det är nödvändigt för att utforma kriterierna för statsbidrag, för att kunna vägleda folkhögskolorna i olika studerande-frågor och för att kunna ge relevant information till berörda myndigheter.

Den kompetens som behövs rörande olika folkhögskolefrågor blir svår att direkt bygga upp i en annan myndighet. Det riskerar att ta mycket tid och medföra extra kostnader.

15 En ny modell för uppföljning och utvärdering

Vi tillstyrker utredningens förslag till extern o regelbunden *Forts sid 5*

utvärdering av folkbildningen. En väl genomförd utvärdering av måluppfyllelse och effekter kan stärka folkbildningens legitimitet och bidra till dess utveckling.

Vi tillstyrker också utredningens förslag att utvärderingsuppdraget ska fullgöras av Myndigheten för kulturalys (MYKA) och Institutet för Arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) i samarbete med Folkbildningsrådet och företrädare för folkbildningsverksamheten. För folkhögskolans del bör dessa myndigheter kunna komplettera varandra.

16 Förstärkt kontroll av statsbidraget till folkbildningen

Vi instämmer i utredarens uppfattning att det behövs en effektiv och ändamålsenlig kontroll av att statsbidraget används för sitt syfte.

Annars riskeras förtroende för folkbildningens som helhet och angelägen verksamhet får inte de medel som behövs.

När man bedömer hur kontrollen ska utformas måste man beakta att systemen för utbetalning och återrapportering av statsbidrag skiljer sig mycket åt mellan folkhögskolor och studieförbund.

Folkhögskolorna lämnar sedan länge mycket detaljerad information om sin kursverksamhet och om sina deltagare, vilket i sig innebär rätt goda möjligheter att upptäcka felaktigheter. Medel har återtagits vid sådana tillfällen och två folkhögskolor har under den senaste 10-årsperioden mist hela sitt statsbidrag.

Vi står helt bakom att det ska finnas transparens och tydlighet inom folkbildningen beträffande hur offentliga medel används. Förstärkt kontroll och

ökad transparens måste dock genomföras på ett sådant sätt att inte alltför stor del av tillgängliga resurser går till en växande administration.

18 Återtag av och hantering av oförbrukade medel

Folkhögskolans veteranförening anser att återtagna och oförbrukade medel avseende folkhögskolorna ska omfördelas till angelägen verksamhet inom folkhögskoleområdet.

Det kan exempelvis innebära en bättre finansiering av stödinsatser till deltagare med särskilda behov eller en viss möjlighet att växa för små folkhögskolor.

Vi avvisar därmed förslaget att återtagna medel över en viss beloppsgräns ska återbetalas till staten.

För Folkhögskolans Veteranförening
Signild Håkansson, ordförande (signild-hakansson@gmail.com)

Hur kan forskning bidra till folkhögskolans utveckling?

Bernt Gustavsson

Ämnet ägnades en heldag på Marieborgs folkhögskola 3 december. Dagen var vald delvis med anledning av skolans 90-årsjubileum.

Efter sedvanlig inledning ägnades den första föreläsningen åt **Folkbildningen som ideal i rustandet av arbetarrörelsens förtroendevalda**. Ämnet presenterades av Louis Malmström som arbetar på skolan och samtidigt sitter i styrelsen. Hon disputerar på detta tema i vår.

Nästa föreläsning ställde frågan om hur lärare uppfattar begreppet motsvarande på allmän kurs. Ämnet behandlades av Jenny Viklund som arbetar på folkhögskolan i Umeå och är forskarstuderande.

Problemet ställer frågan om folkhögskolans särart genom det proklamerade begreppet motsvarande, det vill säga hur översätter man dessa kurser, förvärvade kunskaper och examinationsformerna till den allmänna skolans normer och bestämmelser.

Besläktat med det problemet ligger frågan om hur omdömet förstås av elever på allmän kurs.

Därefter ställde

Alexandra Söderman frågan om folkbildningen påverkas av digitaliseringen.

Hon följdes av Gustav Fridolin som redogjorde för hur folkhögskoleelever uppfattar sin egen studieväg.

Rickard Lindberg fyllde på rågan om hur det är att vara lärare på folkhögskola.

Föredragningarna avslutades med två representanter för Gösta Vestlunds forsknings- och utvecklingsfond. Den handlade mest om ekonomiska frågor och berörde inte Vestlunds kamp för demokratin, eller den mångåriga verksamhet som bedrivits för att "demokratisera demokratin".

Därtill förbigicks det faktum att Gösta Vestlund varit lärare på den skola som nu firade sina 90 år

I vad mån forskning av det slag som presenterats kan bidra till folkhögskolans utveckling återstår att undersöka och se.

Betala in årsavgiften för 2025 snarast – senast 2025-01-15 - så att du i fortsättningen kan vara säker på att få vår tidskrift i din mailbox eller brevlåda.

Under året som gått har endast hälften av alla som finns på medlemslistan betalat årsavgiften, trots påminnelser i tidskriften och via brev och e-post. Du kan själv kolla dina kontoutdrag och se om du har betalat eller har glömt att betala.

Gör slag i saken och sätt in 250 kr - eller 500 kr om du upptäcker att du inte betalat för 2024 - på plusgiro-konto 400 28 34-2 direkt när du får detta nummer av tidskriften. Glöm inte att skriva ditt namn och vilket/vilka år betalningen gäller.

God Jul och Gott Nytt År till alla Folkhögskoleveteraner önskar er kassör.
Lisa Strömfelt

Bildning och Samhällsbetydelse

Kent Jonelind och Signild Håkansson Foto: Kent Jonelind

Så löd temat för årets Folkhögskoleforum. På ett sätt var detta ett tillfälle att samlas och reflektera tillsammans med kollegor över folkhögskolans situation inför remissvar till Folkbildningsutredningen.

Efter välkomsthälsningar var det en föreläsning gemensam för alla. Därefter delades vi upp på de seminarier vi fått välja.

Nytt för i år var den längre mingelpausen med besök hos utställarna och korta seminarier i samband med eftermiddagskaffet. Och inte minst uppiggande var musikinslaget av elever från Skeppsholmens folkhögskola.

Är det svårt att prata om hudfärg och rasism?

Statsvetaren och tidigare folkhögskoledeltagaren Barakat Ghebrehawariat framhöll att vi i Sverige och hela Norden har svårt att finna ord och formulera oss i rädslan för att diskriminera eller förnedra andra människor med annan hudfärg än vit eller annan etnisk bakgrund.

Vi fick öva oss med exempel på hur man kan säga för att undvika detta och känna oss mer bekväma i samtalen. I stället för "jag träffade en färgad man på Coop och vi pratade om ..." skulle man kunna säga "jag träffade en man på Coop och vi pratade om ... Han var färgad."

Barakat tror att vi blir bättre och säkrare bara vi tänker på vad som är viktigast i det vi vill säga.

Så heter Barakat Ghebrehawariats bok

Workshop om lokalt och regionalt påverkansarbete

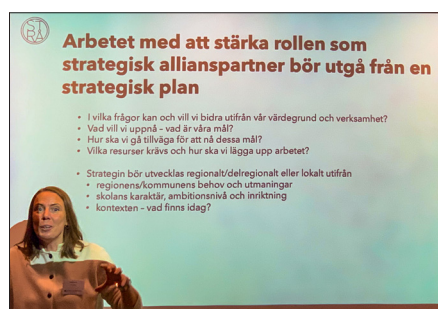
Anna Ekström, tidigare utbildningsminister (S), numera ordförande i RIO berättade om det arbete som RIO, OFI och FSO bedriver. Hon berörde också hur det är att vara på "mottagarsidan", d v s som politiker eller maktthavare i kommun eller region.

Hennes intryck från ett första folkhögskolebesök på Hagabergs folkhögskola var det som etsat sig fast i minnet. Främst var det eleverna, personalen, byggnaderna och den varma stämningen.

Kajsa Rosén från Strategirådet hade på RIO:s uppdrag för en tid sedan gjort en undersökning om hur folkhögskolan bättre kan ta rollen som allianspartner till kommunen och regionen.

Man

- tar ansvar för att gemensamt lösa samhällsutmaningar
- förflyttar folkhögskolan från utgiftspost till resurs och satsning
- är en oberoende samverkanspart i strategiska diskussioner
- samverkar med hänsyn till skolans värdegrund
- definierar själv sitt bidrag, är utvecklingsinriktad och innovativ
- är lyhörd och intresserad av kom-

Kajsa Rosén ger råd inför skolornas påverkansarbete.

munens och regionens utmaningar Regional organisering och folkhögskolans roll

Magnus Linder, Västra Götalands bildningsförbund och Petra Lundh, Skånes folkhögskolor, presenterade hur man organiserat arbetet i sina regioner. Västra Götaland har 17 rörelsefolkhögskolor och 6 regionägda, medan Skåne har 19 folkhögskolor.

Det är alltså regioner med många skolor, som skapat plattformar för

samverkan och påverkan. Det handlar om kontakter med regioner och kommuner, men också gemensamma kontakter yrkesgrupper emellan. I Västra Götaland finns också ett samarbete med Göteborgs universitet.

Vid seminariet medverkade också Mats Wingborg som genomfört studien: "Idéburna folkhögskolor med internatboende i Västra Götaland". Rapporten visar betydelsen av internatet, men pekar också på de ekonomiska bekymmer som ökade kostnader i fråga om fastigheter och personal innebär för skolorna.

Övriga deltagare kunde välja mellan ovan nämnda och

- Workshop om kvalitet och folkhögskolans pedagogiska praktik
- NPF och Neurodiversitet på folkhögskola
- Forskning om folkhögskola – utmaningar och framtida möjligheter
- Folkhögskolans internationella arbete och engagemang för demokrati
- Samtal om motivation, hälsa och självledarskap

Vem tror vi att vi (I)är?

Jacob Borssén, expert utbildnings- och samhällsfrågor på Ungdomsbarometern.

Föreläsningen handlade särskilt om attityder och värderingar som utmärker generation Z (ungefär födda mellan 1995 och 2012). Dit hör alltså många av de unga vuxna som nu går på folkhögskola plus en del som snart kommer upp i folkhögskoleålder

Kännetecknen för gruppen:

- Hyperdigitala
- Trygghetssökande
- Möjligheter och vilja att påverka
- Kontroll och höga krav
- Starkt hälsoideal, men höga ohälsotal
- Individualister
- Heterogena

Jämfört med förstagångsväljare för 20 år sedan röstar man betydligt mer höger och man identifierar sig i mindre utsträckning som antirasist, feminist eller miljövän.

Miniseminarium med Sveriges Lärares Folkhögskola

Läraryrket har gjort en undersökning bland annat av hur utbildningsplatser och lärartjänster förändrats på senare tid. 3 000 färre utbildningsplatser och hundratals lärare har fått sluta. Skolorna minskar också antalet anställda i servicefunktioner, vilket

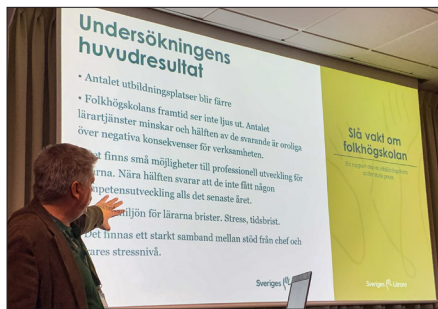
Forts sid 7

medfört att lärare också fått i uppgift att städa skolans lokaler. Kostnaderna för internaten är svåra att klara av. Så ser det ut!

Avslutning och sammanfattning

Anna Ekström, ordf RIO, och Thomas Nilsson, ordf OFI, avslutade konferensen med några tankar kring framtiden.

Anna menade att folkhögskolorna måste visa att man är en kraft i samhället för alla! Man ska inte låta sig målas in i ett vänsterhörn. Thomas

Ordförande Tomas Rosengren ger en nulägesbild från landets folkhögskolor.

framhöll att vi måste själva definiera folkhögskolan och inte överlåta det åt

andra.

Remissarbetet gällande folkbildningsutredningen genomförs i ett öppet samarbete mellan Folkbildningsrådet, OFI, RIO och RF/SISU. Det finns en enighet om att folkbildningen ska vara fri och frivillig, att demokratikravet ska behållas och att självförvaltning fortsatt ska gälla.

Medan folkhögskolorna tidigare var mer av solitärer, så ser man idag alltmer av samarbete. Det präglade också den här dagen tillsammans.

Kåseriet.

Om två folkhögskoleelever

Kerstin Eldh

Rensar lite i mina enorma pappershögar. Mitt bland fackliga protokoll m.m. hittar jag denna text som jag tror skulle ingå i ett brev till en väninna.

Att elever utvecklades starkt var vanligt, men att jag skrev om just dessa berodde på att jag la märke till bådas utveckling samtidigt.

Det är torsdag en stund efter lunch och jag går genom matsalen som på vår skola också fungerar som aula eftersom den är den största salen. Den binder samman två huskroppar och jag ska till parkeringen utanför det andra huset för att åka till ett möte inne i stan.

I matsalen pågår elevkårsmöte och jag går så långsamt som anständigheten tillåter och tjuvlyssnar.

Framför de sittande eleverna står Erik och presenterar ett förslag som elevkårsstyrelsen behandlat om att man en dag i veckan ska arrangera secondhandförsäljning av barnkläder. Många elever har barn och barnkläder är en stor kostnad för dem. Det här kan vara ett sätt att få ner kostnaderna.

Jag lyssnar inte så mycket på vad som sägs som jag iakttar Erik. Han pratar med en lugn auktoritet som om han alltid varit elevkårens ordförande.

Ändå minns jag när han kom till skolan för mindre än två år sedan. Han var en av de blygaste av alla blyga pojkar som kommit till oss. Han rodnade bara man såg på honom och liksom kröp ihop som om han ville säga: Ge inte frågan till mig, jag är inte här.

Erik hittade till oss via en åttaveckorskurs som socialförvaltningen köpt för folk med socialbidragsberoende. Han hamnade direkt i min avancerade engelskgrupp. Jag vet inte var han snappat upp så avancerad engelska, kanske i datorsammanhang.

Erik är datorfreak. När datorerna trilskas med oss vanliga lärare och den datoransvarige läraren inte har tid, säger han: "Fråga Erik!"

Erik har snabbt hunnit igenom alla mattekurserna och räknar nu vidare på egen hand. Ibland hjälper han kamrater som inte kommit så långt. De har viskat i mitt öra: "Han förklarar så bra!"

Orsaken till att jag är så försenad att jag måste gå genom mötet i matsalen är att jag haft "kvartsamtal" med elever. Det sista drog ut på tiden långt in på min lunch.

Emma kunde inte begränsa sig till en futtig kvart. Hon hade massor med åsikter om läget i klassen, skolan, studierna m.m. Och framtidsplanerna var helt klara.

Hon var lovad ett vikariat som vårdare av hjärnskadade och trodde att hon hade chans att få ett fast jobb. Sedan skulle hon vidareutbilda sig så att hon kunde hjälpa de hjärnskadade att utvecklas. Kanske skulle hon söka logoped- eller arbetsterapeututbildning.

Hon skulle känna sig för under vikariatet och se vad som skulle passa henne bäst. Det fanns kanske också andra utbildningar som hon kunde ha nytta av. I varje fall var hon klar över att det fanns stora möjligheter för de hjärnskadade att utvecklas om de

verkligen behandlades rätt och togs på allvar. "En del tror att de är vårdpaket utan känsloliv och intelligens", sa hon.

Tiden gick. Jag hade egentligen bråttom iväg, men här satt en person som, när hon gick kvinnokursen för två år sedan, beskrevs som håglös, utan självförtroende och egen vilja.

Hon mer eller mindre plockades in på andra årskursen. "Ska jag verkligen studera? Jag kan inte så mycket!" Studierna gick bra men hon sökte inte vidare efter andra årskursen.

När höstterminen började viskade en person i mitt öra: "Finns det inte plats för Emma på tredje årskursen? Hon sitter bara hemma och har ingenting att göra".

Jag ringde. "Komma och studera? Nej, det hade jag verkligen inte tänkt. Men tack för att ni tänkte på mig!"

Sedan gick två dagar och plötsligt stod hon bara där. Och studierna gick lätt. Hon tillhörde inte dem som behövde anstränga sig. Men hon tillhörde inte heller dem som tog för sig, inte dem som krävde utrymme eller gjorde väsen av sig.

Därför blev jag verkligen förbluffad och kunde inte avbryta denna säkra människa som satt framför mig och sa: "**Jag kan, jag vill, jag ska.**"

(Erik och Emma hette mina föräldrar. De här eleverna hette något annat.)

Kerstin Eldh

Mångårig folkbildare, som arbetat på Östra Grevie.

Hon har även varit med och startat Kvarnby folkhögskola.

Vad är romantik?

Per-Ola Jansson

I grunden handlar det om att varje människa är större än sin situation och att vår framtid beror på vår förmåga att kunna känna sorg över det som gått förlorat.

Bruno K. Öijer

Bob Miller var under mer än 25 år lärare på Stensunds folkhögskola. Han var amerikan, från St. Louis. En stor, vältränad flygofficer som landat i Sverige efter krigsslutet 1945.

Han hade deltagit i flygbombningarna under de allierades landstigning i Normandie och över Tyskland fram till krigets slut då han förälskade sig i en kvinnlig svensk konstnär, men även i Europa, med alla dess kulturskatter, och blev kvar.

När Bernt Gustavsson, välkänd för Folkhögskoleveteranens läsare, mötte Bob som lärare på Stensund 1966 var denne fil.lic. i filosofi, elev till professor Anders Wedberg.

Bernt med endast dystra folkskoleår i ryggsäcken valde att läsa tyska, som ett fritt tillval, med Bob som lärare. Denne inledde varje lektion med att läsa ett stycke ur Goethes Faust på tyska. Så fick han Bernt på kroken när Goethes Världsbilder uppenbarade sig åt alla håll.

Så började Bernts omfattande bildningsresa, där bildningen som sådan kom att få en extra stor betydelse, men då med en annan tysk filosof som medhjälpare, Hegel. Då hamnar Bernt mitt i Romantikens hjärta. De pulsslagen är idag högaktuella. Låt oss lyssna på dem!

Nationalmuseum har denna höst öppnat en storslagen utställning, *Romantiken - ett sätt att se*. Goethes *Den unge Werthers lidanden* har getts ut i ny svensk översättning. Andrea Wulfs *Fantastiska rebeller - de första romantikerna* är här i svensk översättning. Bruno K. Öijer har gett ut en ny diktsamling, *Växla ringar med mörkret*.

De tre händelserna har uppmärksamats med utförliga recensioner. Maria Schottenius ser det som att romanti-

Bröderna Friedrich och August Schlegel

ken återvänt till vårt land.

Om man vill alludera på Kants berömda fråga *Vad är upplysning?* kan man se *Romantiken* som människans upplevelse av en dold, besjälad och irrationell värld bortom kunskapens gränser, men som är lika modern och revolutionär som den värld den utgick ifrån, nämligen *Upplysningens*, som sågs som för smal och trång. Den var besatt av ett geometriskt tankesätt, den inordnade livet helt under förnuftet och mekaniserade på så sätt människo- livets dess vitalitet. Vanligtvis ses *Romantiken* som en rörelse med betoning på livets nattsida, dess drömmar och det undermedvetna.

Den utgör också basen för den moderna nationalismen. Den var en rörelse utan ett egentligt centrum och den var pluralistisk; den formade ingen encyklopedi. Dess storhetstid varar från 1780 till 1830 ca.

Man kan se en klyvnad mellan Tyskland och den övriga västvärldens syn på denna strömning. Den tyska *Romantiken* var radikalt annorlunda, än övriga Europas. Den hade sina rötter hos äldre tänkare, men influerades främst av Goethes världsåskådning och Kants omvälvande syn på kunskap, moral och estetik.

Rousseau var dock en gemensam inspiratör genom sin radikalism. Berömd är den krets av unga tänkare som var knutna till universitet i Jena, där Fichte var den stora stjärnan.

Romantiken som begrepp utformades enligt Goethe främst av bröderna Schlegel. *Romantiken* var inte enbart en konstnärlig, eller skönlitterär strömning, utan innefattade även filosofi, naturvetenskap, politik och historieförskrivning.

Filosofin

Bruno K. Öijer-citatet här ovan påminner om Karl Vennbergs formulering om Vänsterns förmåga att hantera sin besvikelse över 60- och 70-talens uteblivna samhällsförändringar.

De kanske inte är förlorade, men Öijers sorg handlar nog mer om en renodlad civilisationskritik som liknar Adornos och Horkheimers syn på arvret från *Upplysningen* vars arvtagare sedan mitten på 1700-talet ständigt debatterats och ifrågasatts

I modern tid är kanske Adornos och Horkheimers *Upplysningens dialektik* den mest omtalade sammanfattningen.

I den avvisas alla idéer om framsteg. *Upplysningen* med sin förnuftstro ses där som ren maktutövning.

Den kritiken tycks författarna dela med Rousseau i dennes svar 1749 på Dijonakademiens fråga "huruvida återuppväckandet av konster och vetenskaper bidragit till att förädla sederna?" Rousseau besvarade frågan med att kraftfullt: Nej! Människans av naturen goda egenskaper hade fördärvats...

Den romantiska filosofin kom att spela en helt avgörande roll, för det "romantiska trädet" med alla sina grenar som strävar mot land som är "avlägsset land", bortom vår kunskaps-horisont, som vi ändå kan ana och fantisera om.

När Kant som tvekade inför Leibniz och andra föregångares metafysiska spekulationer, yrvaken mötte Humes uppfattning om att naturlagarna måste ses som empiriska, dvs. dekan komma att uppfattas på annat sätt framgent, insåg han att hade "slumrat" i sin egen dogmatik.

Humes påstående var en katastrof för Kant, som hade byggt hela sin kunskapssyn på Newtons mekaniska universum som en absolut sanning.

Efter en mer än tioårig "tystnad" återkom Kant med en hel uppsättning av *Kritiker*, där den första handlar om vår förmåga till kunskap, *Kritik av det rena förnuftet*. Enligt Kant själv innebär den en "kopernikansk" revolution inom filosofin. Den verkliga världen, "tinget-i-sig", utgör där endast ett material för våra specifika förmågor.

Men för att erfara något är vi beroende av en speciell apparat som vi besitter för att erfara, uppleva och veta. Denna sinnrika apparat begränsar vår förmåga att uppleva världen som den är i sig själv, men den syntetiserar erfarenheterna till enhetlighet så att en bestämd bild av världen skapas. Det är vi själva som gör jobbet genom vårt förstånd och bestämda kategorier som vi gör bruk av!

Vid sidan om empiri och logik skapar Kant ett tredje alternativ till kunskap om verkligheten, som baseras endast på eftertanke och intuition. Den är *diskursiv* när vi inser att det är sant att kroppar i rummet är utsträckta. Vi inser det *omedelbart* och vi behöver inte bevisa detta eftersom sanningen vilar på uppfattningen av innehållet hos de ingående begreppen.

Om man tänker sig att dra en rät linje mellan två punkter i rummet inser man *intuitivt* med hjälp av "själens inre öga"

Forts sid 9

omedelbart hur det går till. Det behöver inte heller bevisas. Det är endast via konsten som vi kan erfara en subtil känsla av det outsägliga, av tinget-i-sig.

Kants revolutionära kunskapsuppfattning och avvisandet av möjlig kunskap om "tinget-i-sig" öppnade för den s.k. *transcendentalfilosofin*, en filosofi som helt enkelt stegvis koncentrerade sig på subjektets möjligheter till kunskap om verkligheten oberoende av tinget-i-sig.

De främsta namnen är Fichte, Schelling och Hegel. Hos dessa tre blommar arvet från Kant, men på olika sätt: Det är uppenbart att Kants kritiska filosofi, och hans proselyters, är en förutsättning för vår tids postmoderna tankestämmningar.

Johan Gottfried Herder, 20 år yngre än Kant, uppfattade den materiella världen, som uppfattats som död materia, nu som "ständigt befinnande sig i process, brådska och rörelse" orsakad av en immanent Gud. Han såg en parallell mellan naturens åtskillnader och Folkens skilda kulturtillstånd. Hans ide om Folket var inspirerad av hur naturen var separerad genom skillnader i topografi, klimat och flora och fauna. Folken hade precis som naturen utvecklats organiskt under långa tider. Varje folk hade sin egen Geist, manifesterad i mentalitet, språk, sedvänjor och kultur.

Fichtes subjektivitet övergår i aktivism i den nationella frihetskampens tjänst främst uttryckt i *Tal till den tyska nationen* i samband med det Tysk-Romerska rikets upplösning och Preussens nederlag vid Jena och Austerlitz.

Schelling är romantikens store naturfilosof. I dennes Naturphilosophie strävar naturen som en slumrande ande, *Geist*, mot ökad medvetenhet om sig själv. Det är till slut genom människan själv som denna process bli medveten och når sitt mål, en sorts försoning och "ett återvändande till Gud och paradiset".

Hegel, elev till Schelling, är däremot ointresserad av Schellings naturide. Istället är det civilisationens historiska utveckling som står i centrum. I *Andens fenomenologi*, Hegels första och kanske mest kända arbete, betonar han till skillnad från sin läromästare ett vetenskapligt tänkande vilande på begrepp. Tänkande, logik och förnuft är Hegels etos i belysningen av *Andens* utveckling från omedvetenhet till medveten-

het.

Denna utveckling är en dialektisk kamp som syntetiserar nya begrepp som lotsas vidare under historiens gång mot det *Absoluta* genom en rent logisk begreppsutveckling.

Estetiken, eller konsten, behandlas som historien i allmänhet; epoker som avlöser varandra. Hegels konstepoker heter "symbolisk-klassisk-romantisk". Konsten tillhör "det begreppsliga tänkandets domän" som därför upphävs av filosofin.

I slutet på 1980-talet är Bernt Gustavsson doktorand i idéhistoria med *bildningsbegreppet* som inriktning. I en kurs om Hegels filosofi under ledning av Sven-Eric Liedman blir han då helt fångad av *Andens fenomenologi*, Hegels stora verk. Här fann Bernt lösningen på bildningens problematik, som han länge grubblat över. Den hegelska dialektiken, *tes-antites-syntes*, blev modell för syntesen mellan faktakunskaper och processuell bearbetning inom pedagogiken, påminnande om den homeriska utfärden och den vändade hemkomsten. Varje människas bildningsresa kan tyckas oändlig, men vi kan alltid trösta oss med Goethes berömda, *Wer immer strebend sich bemüth, den können wir erlösen*

Romantiken- ett sätt att se

Jag har besökt Nationalmuseums utställning *Romantiken- ett sätt att se* (26 september-5 januari). Den visar bilder med landskap, porträtt och interiörer, men som alla ändå ingår i en röd tråd.

De flesta tillhörande "epoken", 1770-1830/50, men efter några oljor från 1800 står vi plötsligt framför bilder från vår egen tid.

Novalis, han med "längtans blå blomma", formulerar romantikens värld på ett enkelt sätt: Det handlar om, som för filosoferna, att bereda vägen för *individens inflytande över sitt eget liv*.

Den typiskt "romantiska" bilden utformas så att betraktaren kan fylla

ut upplevelsen på sitt eget sätt. Först då kan den upplevas som meningsfull. Här ett citat av Novalis från utställningskatalogen: *Bara det ofullständiga kan begripas – kan föra oss vidare. Det fullständiga avnjuts bara. Vill vi begripa naturen, måste vi fatta*

den som ofullständig. För att på så vis nå fram till ett okänt och växlande led.

All bestämning är relativ.

Jag väljer ut två bilder som fastnat hos mig.

Den första är Caspar David Friedrichs *Munk vid havet*, 1810. En strand, vatten och en himmel med molntäcke. En munk står vänd med ryggen mot oss. Upplevelsen av tom ödslighet är överväldigande.

Det är upp till betraktaren att fylla bilden med mening. Enligt Isaiah Berlin får vi själva fylla ut bilden med hjälp av *Anden* (Geist), dvs. "en passionerad strävan efter självhävdelse både individuellt och kollektivt, ett sökande efter sätt att uttrycka en otillfredsställande längtan efter ouppnåeliga mål."

Den andra är John-Erik Franzéns *Lands End*, 1981. Kuratorn Carl-Johan Olsson ser en poäng i att jämföra *Lands End* med *En munk vid havet*, jag håller med.

Jag har tidigare stått framför flera av Franzéns bilder och upplevt samma intensiva suggestion, som nu. Det märkliga är att bildens stillhet och ödliga tomhet tar tag i mig så intensivt, med Munken likaså. Bilderna innehåller så mycket mer än de enkla motiven.

De flesta beundrare av Caspar David Friedrichs bilder har förmodligen samma upplevelse. Dessa gåtfulla bilder berör oss starkare än de uppenbart realistiska, metaforiska, symboliska eller alla "tydliga" bilder.

Jag låter den unge Werther avsluta

Forts sid 11

Urbana funderingar (del två)

Urban Lundin

Nyss fyllda tretton år flyttade familjen tillbaka till Norrbotten, till Boden. Och då fick jag närmare kontakt med min morbror och mina kusiner ute på Killingholmen. Det var där jag lärde mig traktorkörandets ädla konst, och också mer av konsten att köra häst.

Min morbror var en hästkarl, som gjort sig beryktad för att kunna hantera knepiga hästar. Han hade några travhästar, och jag fick möjlighet att vara med att sköta och köra dem.

Det passade väldigt väl in med mina behov, som bortkommen och osäker tonåring med ett stort aktivitetsbehov. Hästarna skulle köras varje dag, så mitt bidrag var säkert välkommet.

Under vintertid sköttes konditionsträningen mestadels genom att vi lät hästen dra en s.k. vedstege i djupsnön. Vedstegen bestod av två kälkar som var ihopkopplade med ett bord där man kunde lasta ved.

Det blev i längden lite tråkigt, och när föret förändrades så att snön blev så isig och vass att hästen kunde skada sina ben, fick vi byta upplägg. Då körde vi istället på vägen.

En av hästarna, ett nordsvenskt sto, var lite nervig, så man fick vara uppmärksam och vara noggrann när man valde väg. Ibland dök det upp någon bil, och hästen skyggade lite, men jag tyckte att jag klarade de situationerna väldigt väl. Så jag blev dristigare och dristigare.

En dag körde jag ut på järnvägens utlastningsområde. Där höll man på att växla in några vagnar, och det skramlade och dunkade en hel del. Hästen blev rädd, men jag lyckades trygga henne, så att vi kunde köra förbi.

Jag kände mig som hästkarlarnas hästkarl, när vi började återfärden. Och då hände det! Ett fullastat malmtåg dundrade förbi sex-sju spår längre ut, och precis när det var mittför oss drog lokföraren i tågvisslan.

Det tjutet blev för mycket för hästen. Det bar av i fullt sken. Min yngre kusin hängde som en vante längst bak på kälken, och jag låg raklång bakåt och drog i tömmarna för allt jag var värd. Men hästen lät sig inte bevakas.

Vi närmade oss hastigt genomfartsga-

tan, och jag hade hunnit besluta mig för att styra henne rätt upp i en flera meter hög snödriva, som var uppskotad mot gaveln på ett av magasinshusen.

Men just då saktade hon farten av ren trötthet, och jag kunde styra in henne längs kanten av gatan, innan hon pep iväg igen.

Men nu varade inte galoppen så länge, för vid det här laget var hon rejält slutkörd. Jag kom undan med blotta förskräckelsen. Min morbror höll ett litet strafftal för mig. Hur kunde jag vara så dumdristig att jag körde ut på kajområdet?

Med samma häst var jag nära att råka ut för något ännu värre. Den historien tror jag inte att jag någonsin berättade för min morbror eller för min kusin.

Kära läsare, vet du vad en rockard är? Det är en träningsvagn för hästar. (se bild).

Grund-uppbyggnaden är densamma som för en tävlingssulky: två hjul och skaklar. Men istället för den lilla platta som travkuskarna sitter på, finns en sittbrunn med säte, golv och stänkskydd runt om på sidorna.

Det innebär att man inte ser marken precis framför sittbrunnen. En vinterkväll kom jag körande längs en gata i utkanten av Boden.

Vi, dvs. hästen, travade på i god fart. Jag höll alldeles intill snödrivan, för att inte vara i vägen för annan trafik.

Jag såg inte att en flera decimeter hög snöklump hade ramlat ner ur drivan och låg på marken framför oss. Det vänstra hjulet gick upp på snöblocket, vagnen vickade till och jag kastades ur sittbrunnen och landade på rygg på vägen.

Hästen blev förstås skrämmd och försökte springa undan. För det är ju hästars lösning på allt som skrämmer och stör. Spring bort ifrån det otäcka!

Men nu hade jag återigen en skyddsängel vid min sida. Jag tappade taget om den högra tömmen, men behöll greppet om den vänstra.

Liggande på rygg höll jag i allt vad jag orkade, och hästen styrdes då upp i drivan (det rädde vänstertrafik vid den här tiden), och kunde inte skena iväg. Jag kom snabbt på fötter, och samlade ihop tömmarna och hoppade upp i rockarden.

Men du kan ju kanske föreställa dig vad som hänt om jag tappat båda tömmarna, eller om en bil hade passerat just när jag kom susande genom luften. I mitt minne återkommer jag fortfarande ibland till hur nära jag var en total katastrof.

Att umgås med djur i allmänhet och med hästar i synnerhet kräver en hel del insikter i djurpsykologi. En del människor har den där speciella förmågan, andra saknar den.

Hur jag ska betygsätta mig själv i det här avseendet vet jag inte, men en indikation kan ju vara att jag inte sysslat med hästar på åtskilliga decennier.

Men min morbror hade gåvan, det har jag redan antytt, och det här är en historia som jag gärna delar med mig av till er läsare.

Min morbror hade en häst som hette *Glans Trava*. Med den vann han Stora Fyraåringspriset för nordsvenskar i Östersund. Den hästen hade han köpt billigt, för den var helt enkelt livsfarlig för människor.

Ingen tordes gå in till den i boxen. Hö och havre langades in till hästen, och när den sparkat bakut så många gånger att skiljeväggen in till nästa box var helt sönderslagen, så ledde man ut hästen ur grannboxen, och *Glans Trava* fick disponera både boxarna.

När min morbror köpt hästen och skulle hämta den, sa stallgrabben:

- Det ska bli intressant att se hur du ska klara det här.

- Det ska du inte bry dig om, sade min morbror. Här har du en femma. Gå och fika och lämna mig ensam med hästen.

Min morbror "beväpnade" sig med ett extra långt grimskaff. Så öppnade han boxdörren, och klev in och stängde dörren bakom sig. Hästen stod med sänkt huvud och bakåtstrukna öron i bortre hörnet.

Så stod de länge och mätte varan

dra med blicken.

När min morbror bedömde att han hade vunnit matchen, d.v.s., att hästen insåg att den inte kunde skrämma honom, så lade han ner grimskaflet och gick fram till hästen och tog bort resterna av de bindor som hängde runt bakbenen.

Sedan återvände han till dörren, utan att titta på hästen. Därpå tog han upp grimskaflet och gick fram och hakade fast det i grimman.

– Nu är det sanningens minut, tänkte min morbror.

Han gick till dörren, öppnade den och fortsatte sedan att gå, i spänd väntan på att grimskaflet skulle sträckas och att hästen skulle sätta hälar, nåja hovarna, i marken.

Men grimskaflet sträcktes aldrig! Hon lufsade som en ko bakom min morbror och de kunde gå rakt upp på hästbilen som han kört fram utanför dörren. Så tuktas en argbigga!

Vi tar ett exempel till på äventyr med våra fyrfota vänner. Det kan nog ses som krönet på min karriär som tränare och kusk.

Min kusin hade köpt en varmblodig unghäst som skulle förberedas för tävlingsbanan. I den förberedelsen ingick att då och då åka till travbanan och "köra fort", som det hette.

Hästen skulle med tävlingsutrustning få sträcka ut ordentligt på travbanan. Travet låg i andra änden av staden, och för att slippa köra längs huvudgatorna, så snitslade vi en bana där vi kunde ta oss fram längs sidostråken.

På vägen passerade vi på baksidan av ett köpcenter. Där fanns ett fläkt-system, som lät väldigt mycket.

Hästen gillade verkligen inte att passera där, men min kusin sade:
- Hon måste lära sig att passera den vägen, för vi vill inte köra längs huvudgatan. Där kommer långradare och annat, som kan skrämja livet ur henne.

Så direktivet var klart. Återstod bara att verkställa ordern. Och mycket riktigt, när vi närmade oss platsen, visade hon tydligt sin ovilja att passera,

Men jag manade på, och hon skuttade förbi det farliga området. Men när vi skulle tillbaka, blev det ännu knepigare. Redan innan jag skulle svänga in på området, konsttrade hon. Istället för att svänga höger, så svängde hon vänster.

Jag lät det passera och körde ett varv runt några kvarter, innan jag försökte på nytt. Då stannade hon tvärt, och vägrade gå. Jag manade på och drog försiktigt i höger töm. Men istället för att lyda tömmen, vek hon huvudet åt höger och började istället gå åt vänster. *

Jag klatschade till med den andra tömmen, men då reste hon sig på bakbenen och fortsatte gå åt vänster, in på en tvärgata. Därifrån kom det en bil åkande fram emot väjningsplikten. Den körde upp alldeles intill oss.

Hästen såg fortfarande inte bilen, men när hon vridit kroppen tillräckligt mycket åt vänster, upptäckte hon bilen, som då hade stannat bara några meter framför oss. Hästen blev nog perplex, för hon tog ett par steg till och gick sedan ner på alla fyra.

Det var bara det, att hon då var så nära bilen att hon landade på motorhuv, med frambenen vikta under sig. Gissa om föraren såg förvånad ut! Och hästen var nog lika förvånad.

Hon hasade sedan ner från motorhuv och jag hann ropa till bilföraren att han skulle följa efter. Ja, också denna gång slutade det hela väl, men min självkänsla fick sig en liten törn.

Men nu, så här många år i efterhand, tycker jag det känns lite häftigt att berätta att jag en gång lyckades parkera en häst på en motorhuv.

Urban Lundin

Folkhögskolelärare sedan 1973. F.d.rektor på Marieborgs och Åsa folkhögskolor. Metodiklektor f-linjen 1982-1985.

Medarbetare Tandemprojektet Tanzania 1991-1995

Vad är romantik? (forts fr sid 9)

denna alltför korta text om ett så svår-fångat och komplext ämne som romantiken:

Jag såg framför mig bergen, som så ofta varit mina önsknings mål. Timtals kunde jag sitta här och längta dit bort, i fantasien gå vilse i skogar och dalar, som lockade på mig i blånande fjärran, och när jag sedan måste tillbaka på fastställt klockslag, hur ogärna lämnade jag ej det kära stället /.../

Jag följde floden nedför till en viss gård till de ställen, där vi pojkar tävlade i att "kasta smörgås" på vattenytan. Det stod för mig så livligt, hur jag mången gång stod och såg efter det rinnande vattnet, med vilka sällsamma aningar jag följde det, hur sagolika jag föreställde mig de trakter, dit det flöt, och hur jag då snart nådde gränsen för min inbillningskraft; och dock måste det rinna vidare, tills jag förlorade mig i åskådan av ett osynligt fjärran.

Lästips:

Franklin L. Baumer . Modern European Thought. Continuity and Change in Ideas, 1600-1950. The Romantic World s. 268-301. Macmillan Publishing Co. 1977.

Bryan Magee. The Great Philosophers - An Introduction to Western Philosophy. Kant s. 170-187. Hegel och Marx s. 190-208. Oxford University Press. 1987.

Svante Nordin. Filosoferna-den moderna världens födelse och det västerländska tänkandet 1776-1900. Kant, Kritikens tidsålder s. 23-51 och Hegel, Sin tid fattad i tankar s.237-250. Natur och Kultur 2016.

Baumers bok är en magnifik, rik och outtömlig källa att ösa Europas moderna idéhistoria ur och ett stilistiskt mästerverk.

Magees bok är en succéartad dialogserie om de stora västerländska filosoferna som även sänts som BBC-serie. Bryan Magee i dialog med några av vår egentids tids främsta filosofer. Suveränt klagörande för både väl inlästa och "nybörjare."

I Svante Nordins majestätiska tvåbandsverk lotsas vi fram genom filosofins historia av en idéhistoriker med en gränslös lärdom och ett underbart språk.

Göran Palm-stipendiet

Text & foto: Kenneth Abrahamsson

Sara Parkman, violinist, sångare och kompositör, fick ta emot Göran Palm stipendiet på Jakobsbergs folkhögskola.

Det var otroligt fint att besöka Jakobsbergs folkhögskola som ligger så vackert inbäddad i naturen och där skolan ligger högt på en kulle med en allé framför de gedigna grindstolparna. Gröna ängar, kraftfulla träd och löv i höstens färgskiften.

Hann också titta in i det fina Göran Palm rummet där hans skrifter och böcker som betytt mycket för honom ställs ut.

Skolans rektor Felicia Hedström öppnade Göran Palm dagen på Jakobsbergs folkhögskola som genomförts i åtta år. Hon gav en lägesbild av folkbildningens – både folkhögskolors och studieförbundens – utmaningar och svårigheter efter Tidöalliansens neddragningar av statsbidraget till folkbildningen.

Angreppet mot folkbildningen måste mötas genom att utveckla verksamheten, stärka demokratin och främja kulturellt skapande.

Johan Swedenmark

Det första inslaget i Göran Palmdagen var att John Swedenmark, folkbildare, översättare och en ordets

koreograf, läste dikter och introducerade hur han har arbetat med deltagarna på den ettåriga skrivarkursen.

Deltagarna hade fått två uppgifter. Dels att skriva ett brev efter att ha läst Göran Palms Indoktrineringen i Sverige med början *Hej Göran*, dels välja ett av det negativa ord man kan komma på och sedan ta fram dess motsats och skriva en kommentar – lång eller kort i en poetisk anda, en öppning som visar på folkbildningen många möjligheter och metoder.

Felicia Hedström tog vid och gav sin bild av en folkbildare, en människa som försöker begripliggöra vår tid, möta utmaningar och tänka nytt.

Det blev en naturlig övergång att utnämna Sara Parkman till Göran Palm-stipendiat. Hon sade att det var fint att få erkänsla för sitt skapande – inte minst när man sitter hemma i en gråmulen höst.

Hon nämnde också att både hennes och Göran Palms pappa var präst. En vändpunkt i det musikaliska skapandet var när hon själv gick på Malungs folkhögskola för sexton år sedan – en kurs i folkmusik.

Sara Parkmans framförande blev Göran Palm-dagens höjdpunkt. Sången med sin säregna klangbotten fick nästan taket att lyfta i salen som redan från början nådde nästan till himlen. (En sliten metafor att det är högt i tak i folkhögskolan).

Som en hyllning till Göran Palm

Göran Palm-stipendiaten Sara Parkman

sjöng hon Monica Törnells *En vintersaga* på sitt eget sätt och sjöng en sång av ångermanländskan Ester Isaksson, i sann folkmusikanda, som väl illustrerar motiveringen till att hon utsetts till årets stipendiat.

"Sara Parkman använder sina musikaliska uttryck och sin röst i den offentliga debatten för att skapa medvetenhet och driva förändring. Hon vägrar att ge enkla svar på komplexa frågor, oavsett om det gäller folkmusik, landsbygdsfrågor eller kulturpolitik. Hennes arbete präglas av samma folkbildande och samhällskritiska anda som kännetecknar Göran Palms gärning."

Göran Hillman presenterade Göran Palms författarskap och betydelse för folkbildningen.

Erik Tängerstad, historiker föreläste om begreppet folk i folkbildningen.

Kenneth Abrahamsson

Folkbildare, pedagogikdocent, t. f. professor i arbetsvetenskap. Expert i gamla byrå V1 på SÖ.

